

Les limites de la curiosité de l'homme

משנה מסכת חגיגה פרק ב משנה א

אין דורשין בעריות בשלשה, ולא במעשה בראשית בשנים, ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו. כל המסתכל בארבעה דברים רתוי לו כאילו לא בא לעולם: מה למעלה, מה למטה, מה לפנים, ומה לאחור. וכל שלא חס על כבוד קונו - רתוי לו שלא בא לעולם.

▪ רמב"ם על משנה מסכת חגיגה פרק ב משנה א

אמר ולא במעשה בראשית בשנים וכל שכן שלא יהו יותר, (...) וכבר ביארנו טעם זה בהקדמתינו לחיבור זה, והוא שההמון אי אפשר להם להבין אותם הענינים (...). במעשה בראשית למדעי הטבע והמחקר בראשית הבריאה. וכוונתם במעשה מרכבה המדע האלהי והוא הדבור על כללות המציאות ועל מציאות הבורא ודעתו ותאריו וחיוב הנמצאים ממנו והמלאכים והנפש והשכל הדבק באדם ומה שאחרי המות (...). וידוע שכל אדם בטבעו משתוקק לכל המדעים בין שהוא טפש או חכם, (...) ורתוי לו כאלו לא בא לעולם, פירושו שהעדרו מן האנושות והיותו מין משאר מיני בעלי חיים טוב למציאות מאשר היותו אדם, מפני שרוצה לדעת דבר שלא לפי דרכו ושלא לפי טבעו. כי לא ידמה מה למעלה ומה למטה אלא סכל בעניני המציאות. וכשירצה אדם המרוקן מכל מדע להתבונן כדי לדעת מה על השמים ומה תחת הארץ בדמיונו הנפסד שמדמה אותם כעלייה על גבי בית, וכן מה היה קודם שנבראו השמים ומה יהיה אחרי העדר השמים, ודאי שזה יביאהו לידי שגעון ושממון. והתבונן בביטוי הנפלא הזה האמור בעזר אלהי באמרו כל שלא חס על כבוד קונו, הכוונה בזה מי שלא חס על שכלו, כי השכל הוא כבוד ה'. וכיון שאינו יודע ערך הדבר הזה שניתן לו הרי הוא מופקר בידי תאותיו ונעשה כבהמה.

▪ ר' עובדיה מברטנורא מסכת חגיגה פרק ב משנה א

מה למעלה - מראשי החיות:

מה למטה - מתחת לארץ:

מה לפנים - חוץ למחיצת הרקיע במזרח:

ומה לאחור - למערב. פירוש אחר, מה לפנים קודם שנברא העולם, מה לאחור בסוף העולם לאחרית הימים:

כל שלא חס על כבוד קונו - שעובר עבירה בסתר ואמר אין שכינה מצויה כאן ומי רואני ומי יודעני:

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יא עמוד ב

ולא במעשה בראשית בשנים מנא הני מילי? דתנו רבנן: (דברים ד') כי שאל נא לימים ראשנים - יחיד שואל, ואין שנים שואלין. יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם - תלמוד לומר (דברים ד') למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ. יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית - תלמוד לומר לימים ראשנים אשר היו לפניך. יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה, מה לפנים ומה לאחור - תלמוד לומר (דברים ד') ולמקצה השמים ועד קצה השמים - מלמקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל, ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה, מה לפנים מה לאחור.

Traité Haguiga, chapitre 2, Mishna 1

On n'enseigne pas les lois concernant les mœurs à trois personnes (et plus), ni le récit de la création du monde à deux, et ni le Char Céleste à une seule personne, si ce n'est un sage capable de comprendre par lui-même. Celui qui s'intéresse à quatre mystères, il aurait mieux valu pour lui de ne pas avoir été créé: ce qu'il y a au-dessus, ce qu'il y a en dessous, à l'intérieur et à l'extérieur. Et celui qui n'a pas de respect pour son créateur, il aurait mieux valu qu'il ne soit pas créé.

▪ Commentaire de Maïmonide sur la Michna

Ni le récit de la création du monde à deux : et à plus forte raison, plus que deux. Et nous en avons déjà expliqué la raison: le peuple ne peut comprendre ces enseignements (...). Et ce que nous entendons par « **création du monde** », c'est la connaissance scientifique; et par « **char céleste** », c'est la connaissance du divin, c'est-à-dire, de sa présence, de sa pensée, des obligations de ses créatures, des anges, de l'âme, du cerveau humain et de ce qui a après la mort. Ces deux savoirs, scientifique et divin, sont importants et chacun, quelque soit son niveau d'intelligence choisira l'un ou l'autre, selon ses inclinaisons personnelles.

Il aurait mieux valu pour lui de ne pas être créé: puisqu'il s'intéresse à ce qui n'est pas à sa portée. Et à travers sa représentation du monde, il perdra la tête et deviendra fou. (...)

Et celui qui n'a pas de respect pour son créateur: c'est celui qui ne respecte pas l'intelligence que Dieu lui a donné, se laisse aller à ses passions et se comporte comme un animal.

▪ Commentaire de Rabbi Ovadia Mibartenora

Ce qu'il y a au-dessus: de la tête des créatures

Ce qu'il y a en dessous: de la terre

À l'intérieur: à l'extérieur de la frontière orientale du ciel

Et à l'extérieur : A l'extérieur de la frontière ouest. Autre explication : à l'intérieur- avant la création du monde et à l'extérieur- à la fin des temps

Et celui qui n'a pas de respect pour son créateur: c'est celui qui commet une faute en cachette et dit : la présence divine n'est pas là, qui me voit et qui saura ?

Talmud de Babylone, traité Haguiga, page 11B

Ni la création du monde à deux : (...) un homme peut-il interroger sur ce qu'il y a au dessus, au dessous, avant et après ? Non car il est marqué « d'une extrémité du ciel à l'autre ». Tu peux donc chercher ce qu'il y a dans les limites, mais ni au dessus, ni au dessous, ni devant ni derrière.